

УДК 65.011:658

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-19>**Купира М.І.**

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Луцького національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8279-7628>*

Матюк Л.В.

*спеціаліст вищої категорії
Любешівського технічного фахового коледжу
Луцького національного технічного університету*

Струк Ж.О.

*здобувач
Луцького національного технічного університету*

Купира Myroslava

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Finance, Banking and Insurance
Lutsk National Technical University*

Matyuk Lyudmyla

*Specialist of the Highest Category
Lyubeshiv Technical Vocational College
Lutsk National Technical University*

Struk Zhana

*Student
Lutsk National Technical University*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

FORMATION OF FINANCIAL REHABILITATION CAPACITY OF THE ENTERPRISE: THEORETICAL AND APPLIED ASPECT

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано теоретико-прикладний концепт формування фінансової санаційної спроможності, виділено компоненти дифузії та сформовано синергетичний алгоритм роботи з метою посилення можливостей «лікування». Розроблено послідовність оцінки санаційної спроможності, що передбачає оцінку рівня фінансового потенціалу та формує передумови для подальшої беззбиткової діяльності. Сформовано алгоритм проведення фінансової санації в умовах диспропорційного розвитку, який включає санацію, санаційну спроможність, компоненти, санаційний потенціал та аналітичне забезпечення санаційного процесу на основі розрахунку інтегрального показника оцінки. Розроблено стратегічні засади формування санаційної спроможності підприємства на основі синергії трьох компонентів та пошуку фінансових можливостей щодо здатності провести фінансового оздоровлення.

Ключові слова: санація, санаційна спроможність, фінансове оздоровлення, платоспроможність, фінансова стійкість, фінансовий потенціал, ефективність.

ANNOTATION

In the article substantiates the theoretical and applied concept of financial rehabilitation capacity, identifies the components of diffusion and forms a synergistic algorithm to enhance opportunities for «treatment». Regarding the role of financial strategy in this system, the priority is its development in the direction of specifying goals, objectives, criteria, standards. The sequence of assessment of remediation capacity formed. It assumes that the financial rehabilitation capacity of the enterprise is a complex system with methods and tools, which involves assessing the level of financial potential. Its form the preconditions for further break-even point. The main tasks at this stage are to ensure a balance between fi-

ancial needs and opportunities, the formation and use of financial resources, increasing the financial base in order to create opportunities for comprehensive financial recovery of the enterprise. The theoretical concept of formation of financial rehabilitation capacity of the enterprise through diffusion of three components of achievement of capacity for rehabilitation is developed. The components in the system work through the interaction of tools and the concentration of financial resources for an effective result. That is, based on financial, investment, production, material, human resources substantiates the rehabilitation potential, which together works for the process of financial recovery. The ability of the enterprise to create opportunities on its own to carry out rehabilitation, without the involvement of external assistance. The algorithm of financial rehabilitation in the conditions of disproportionate development formed. Which includes remediation, remediation capacity, components, remediation potential and analytical support of the remediation process based on the calculation of the integrated assessment indicator. The practical significance of the results obtained is to develop strategic principles for the formation of the rehabilitation capacity of the enterprise based on the synergy of three components and the search for financial opportunities for the ability to conduct financial recovery.

Keywords: reorganization, reorganization capacity, financial recovery, solvency, financial stability, financial potential, efficiency.

Постановка проблеми. Фінансово-господарська діяльність підприємств відбувається сьогодні на межі з фінансовими кризами, нестабільністю соціально-економічного становища, політичної ситуації, що спонукає до пошуку системного підходу до попередження асиметрій

та розроблення інструментів подолання фінансових диспропорцій у частині формування санаційної спроможності підприємства до розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі напрацювання щодо теоретико-прикладного обґрунтування санаційної спроможності, її оцінки та аналізу зробили такі вчені: О.Ю. Андрущенко [2], Г.П. Куліш [4], В.В. Чепка [4], Є.М. Руденко [3], С. Ногіна [5], Л.О. Волощук [6], В.В. Костецький [7], М.І. Купира [8] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте запропоновані підходи до оцінки та алгоритм формування не мали чітко сформованого концепту та розроблених стратегічних засад пошуку можливостей щодо проведення фінансового оздоровлення. Тому дослідження полягали у вирішенні даної проблематики та досягненні поставлених завдань.

Формулювання цілей статті. Метою є обґрунтування теоретико-прикладних аспектів до розуміння концепту фінансової санаційної спроможності підприємства з подальшим формуванням стратегічних засад фінансового оздоровлення в умовах посилення асиметрій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування фінансової санаційної спроможності підприємства є частиною системного стратегічного менеджменту, оскільки саме сьогодні важливо провести такі санаційні заходи, які в підсумку показували б очікуваний якісний результат.

Використані ресурси на систему оздоровлення мають не лише посилювати фактори стійкості, платоспроможності, а й створювати можливості до самовідтворення та формування фінансового потенціалу.

Ситуація потребує деталізованого дослідження інструментів та методів, що в сукупності створювали б підґрунтя для впровадження процесів санації на підприємстві. Важливо в оцінку санаційної спроможності закладати поточний стан та діагностику фінансових ресурсів, що в сукупності формують фінансовий потенціал, який і рухає початкову фінансову стратегію до прибутного результату.

Варто розуміти, що фінансова санаційна неспроможність на підприємстві виникає внаслідок відсутності оцінки щодо виявлення прихованих резервів та можливостей, що призводить до її неефективності та недовісти.

Підприємства, особливо лісогосподарської галузі, незацікавлені у самофінансуванні, оновленні технологічного парку, що в підсумку тягне за собою асиметричність та поступовий фінансовий занепад.

Проблема загострюється під впливом інфляції, девальвації, дефіциту ресурсів: кадрових, фінансових, виробничих, що потребують дієвої програми фінансового оздоровлення підприємства.

Проаналізуємо санаційну спроможність підприємства з метою формування єдиного концепту визначення категорії.

Отже, «санаційна спроможність – це наявність у підприємства, що зазнало фінансової кризи, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які забезпечуватимуть успішне проведення його фінансової санації. До загальних умов санаційної спроможності відносять наявність у підприємства ефективної санаційної концепції та потенціалу для майбутньої успішної діяльності, а саме: а) стійких позицій на ринку та реальних можливостей збільшення обсягів реалізації; б) конкурентних переваг; в) виробничого та кадрового потенціалу» [1]. Такий підхід може бути основою концептуального аналізу, оскільки вказує на ситуацію, за якої підприємство має можливості для результативного оздоровлення.

Т. Булович, своєю чергою, санаційну спроможність розглядає «як комплексну природну характеристику соціально-економічної системи, яка ґрунтується на здатності підтримувати її у збалансованому, стійкому стані, що й створює передумови для успішного функціонування. Тобто санаційна спроможність виступає своєрідним «економічним імунітетом» підприємства, що визначає його здатність до протидії негативним впливам чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, формуючи його здатність до самовідтворення» [2].

«Санаційна спроможність є сукупністю можливостей підприємства для підтримання стійких тенденцій його розвитку в напрямках виробничої, соціальної, маркетингової та фінансової діяльності з метою забезпечення платоспроможності, конкурентоздатності та життєздатності у довгостроковій перспективі» [3, с. 63].

Тобто знову ж таки санаційна спроможність підприємства характеризується наявністю можливостей для успішного здійснення фінансового оздоровлення підприємства, яке перебуває в кризовому стані, має нестійке фінансове становище та незадовільний фінансовий стан діяльності.

За результатами проведеної діагностики визначається доцільність або недоцільність санації.

Отже, фінансова санація підприємства є програмою, що виступає інструментом оздоровлення, засобом концентрації фінансових ресурсів, необхідних для повного оновлення фінансового стану підприємства.

Метою створення вектору санаційної спроможності є усунення основної причини наявних диспропорцій – відсутності стимулювання до забезпечення безпеки та стійкого фінансово-економічного розвитку. Важливо визначити етапність оцінки санаційної спроможності, що дасть змогу чітко розуміти напрям руху та його послідовність через результат (рис. 1).

Основними завданнями на даному етапі є забезпечення рівноваги між фінансовими потребами та можливостями, формування та використання фінансових ресурсів, нарощення фінансової бази з метою створення можливос-

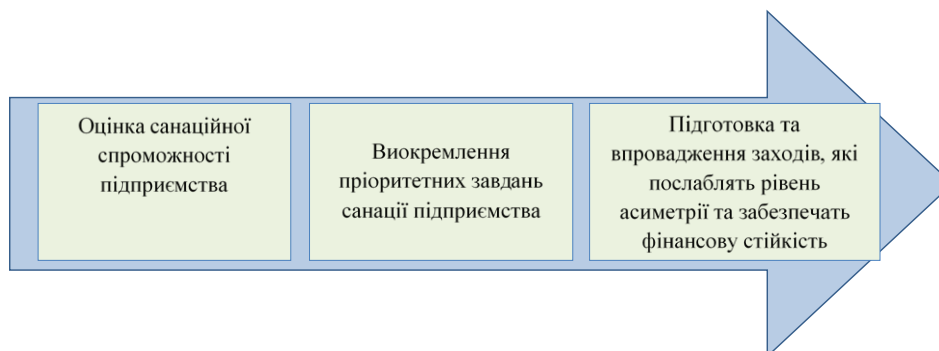

Рис. 1. Послідовність оцінки санаційної спроможності підприємства

Джерело: розроблено авторами

тей проведення комплексного фінансового оздоровлення підприємства.

Також є інший бік санаційної спроможності.

Прослідковується ситуація, за якої «підприємство перебуває в глибокій кризі, несумісній із подальшим його існуванням, виробничий потенціал зруйновано, структура капіталу та майна незадовільна, ринки збуту продукції втрачено, ефективної стратегії розвитку підприємства не має, тоді робиться висновок про те, що підприємство є санаційно неспроможним і його доцільно ліквідувати. Тобто санація – це лише відстрочення часу ліквідації підприємства і нічого, крім додаткових збитків, власникам та кредиторам не дасть» [3, с. 64].

Отже, суть процесу фінансового оздоровлення і полягає у тому, щоб передбачити подібні наслідки, сформувати стійку систему та не витрачати кошти без результату.

І знову ж таки, щоб ефективно працювала санація, прибутки підприємства повинні капіталізуватися і покривати витрати діяльності.

Отже, під фінансовою санаційною спроможністю підприємства будемо розуміти комплексну систему з методами та інструментами, яка передбачає наявність та оцінку достатнього рівня фінансового потенціалу, що формуватиме передумови для подальшої беззбиткової діяльності підприємства.

Дослідження теоретико-прикладних засад санаційної спроможності підприємства дало змогу сформулювати стратегічний вектор санаційного механізму, що починає вже працювати на етапі діагностики фінансового стану діяльності підприємства з метою регулювання виявлених диспропорцій.

Своєю чергою, під фінансовою санаційною спроможністю підприємства будемо розглядати механізм, який починає працювати за дестабілізованого фінансового стану, дефіциту фінансових ресурсів, низького рівня менеджменту, відсутності діючої фінансової стратегії.

Важливість прикладних кроків залежить від наявного фінансового потенціалу, розробленої фінансової стратегії та ефективного управління. Ці компоненти працюють системо та потребують деталізації в теоретичному визначенні.

«Фінансовий потенціал забезпечує можливість трансформації ресурсного, виробничого, інноваційного, інвестиційного, маркетингового, організаційно-управлінського потенціалів у фінансові результати діяльності та використовується для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства» [4, с. 29]. Окреслений підхід виступає мультиплікатором результативної діяльності підприємства.

Отже, «політика формування власних фінансових ресурсів є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку та з метою забезпечення ефективності управління розробляється спеціальна фінансова політика» [5, с. 349], що є канвою для впровадження прикладних результативних інструментів фінансового менеджменту в частині санаційної спроможності.

Саме «розроблення та імплементація ефективної фінансової стратегії є основою для виходу підприємств з кризи. Основними властивостями фінансової стратегії є її результативність, адекватність, надійність, здатність створювати і підтримувати довгострокові конкурентні переваги, орієнтованість у часі, досяжність, зумовлену відповідністю потенціалу його стратегічним можливостям функціонування і розвитку, плановість, диференційованість, ризикованість» [6, с. 27], що в підсумку працюватимуть на фінансове оздоровлення підприємства, попереджуючи процеси банкрутства та ліквідації.

Тобто якісна фінансова стратегія за достатнього обсягу фінансових ресурсів із системою ефективного менеджменту формують концепт механізму фінансової санаційної спроможності під час виведення підприємства з кризового стану (рис. 2).

Відповідно, реалізація концепту санаційної спроможності вимагає пошуку інструментів фінансового оздоровлення, тому теоретико-прикладне дослідження потребує розроблення стратегічних засад пропонованого концепту, практичних рекомендацій щодо створення та реалізації системи санаційної спроможності підприємства.

Рис. 2. Теоретичний концепт формування фінансової санаційної спроможності підприємства

Джерело: розроблено авторами

Оскільки для фінансового оздоровлення підприємства необхідна достатня кількість фінансових ресурсів, у систему концепту закладаємо роботу трьох компонент, що працюють через синергію та створюють ефект дифузії (рис. 3).

Компоненти в системі працюють через взаємодію інструментів та концентрацію фінансових ресурсів для ефективного результату.

Система фінансової санаційної спроможності підприємства працює через сформовані компоненти та забезпечує виконання завдань на основі таких напрямів:

1. Можливість та ефективність подальшого розвитку підприємства (фінансова стійкість, можливості до оздоровлення, поживлення інвестиційного клімату, закріплення позицій на ринку).

2. Можливість та спроможність подолання фінансових диспропорцій (санаційний потенціал, санаційна концепція).

Санаційний потенціал, на думку К.О. Соломянова-Кирильчук, – «наявність у підприємства фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових, трудових ресурсів, що зумовлюють удале проведення оздоровчих заходів і подолання кризи» [2], тобто наявність можливостей удадо та результативно провести оздоровлення роботи підприємства та спонукає до самостійного поживлення його фінансово-економічної діяльності.

Важливо узагальнити проведений аналіз теоретико-прикладного концепту фінансової санаційної спроможності підприємства (рис. 4).

Доцільно в алгоритм формування спроможності підприємства до фінансового оздоровлення закладати санацію, санаційну спроможність, компоненти, санаційний потенціал та взяти до уваги аналітичне забезпечення санаційного

процесу на основі розрахунку інтегрального показника оцінки.

Тобто, по-перше, санація, відповідно до нашого дослідження, є комплексом заходів із менеджменту, що рухає фінансовий потенціал у бік відновлення та забезпечення платоспроможності, стійкості, капіталізації прибутку та процесів подальшої максимізації кінцевого результату.

По-друге, санаційна спроможність виступає критерієм прийняття рішення щодо розвитку підприємства та визначає рівень санаційного потенціалу з метою здатності долати небезпеку.

По-третє, під час формування концепту спроможності в систему закладаємо три компоненти, на основі яких базуються подальші дослідження, що лягають в основу формування концепції та цілей фінансово-господарської діяльності підприємства.

По-четверте, на основі фінансового, інвестиційного, виробничого, матеріального, кадрового потенціалів обґрунтовується санаційний потенціал, що в сукупності працює на процес фінансового оздоровлення. Тобто визначається здатність підприємства до створення можливостей власними силами провести санацію, без залучення зовнішньої допомоги.

Ще одним чинником, необхідним для прийняття остаточного рішення стосовно оздоровлення, є аналітичне забезпечення досліджуваного процесу. Саме інтегральний показник оцінки санаційної спроможності дає змогу зрозуміти доцільність упровадження санаційних заходів та узагальнити хід подальших дій в умовах асиметричного розвитку.

«Фінансове оздоровлення підприємств може відбуватися як за ініціативою власників і менеджменту, так і кредиторів у судовому по-

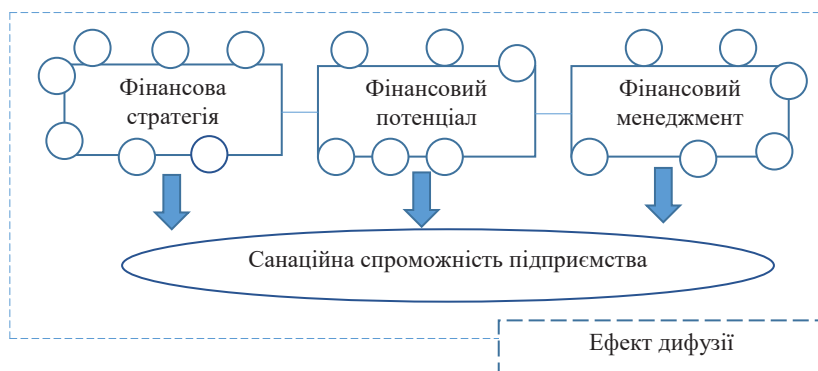

Рис. 3. Дифузія в системі фінансової санаційної спроможності

Джерело: розроблено авторами

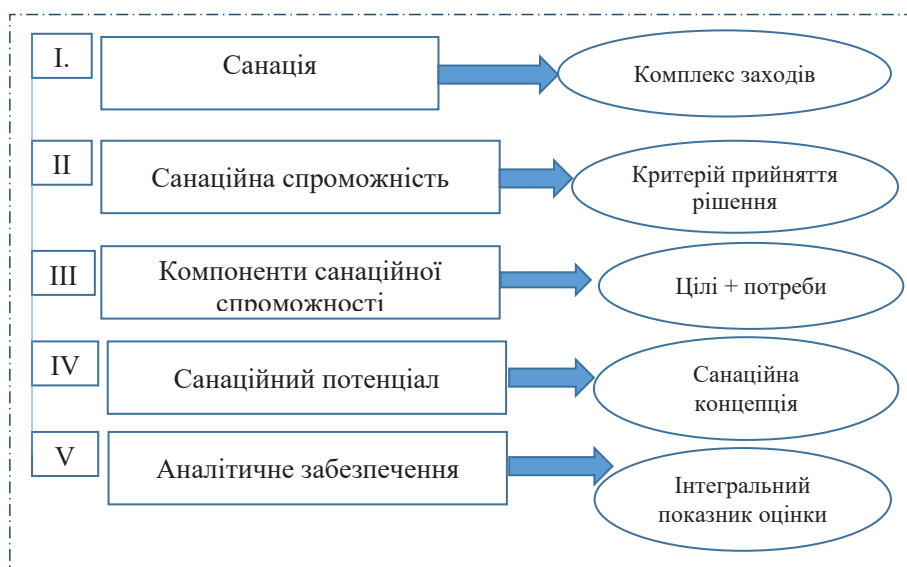

Рис. 4. Алгоритм формування фінансової санаційної спроможності підприємства в умовах диспропорційного розвитку

Джерело: розроблено авторами

ряду. Відмінності цих двох видів фінансового оздоровлення постають під час прийняття рішення про фінансове оздоровлення, узгодження його форм та методів, розроблення плану, формування джерел фінансування, змін у структурі власності, а ще залежно від часу здійснення, тривалості санаційних заходів, ступеня налагодженості системи управління, кредиторів» [7, с. 57]. Важливо сформувати достатній рівень ресурсів на підприємстві, пожвавити систему менеджменту задля ефективності проведення заходів фінансової санації на основі оцінки спроможності підприємства та кадрового потенціалу до запропонованої концепції.

Висновки. Отже, фінансово-господарська діяльність підприємств вимагає перегляду положень стратегії в напрямі самостійного формування та нарощення фінансового потенціалу, посилення конкурентних позицій та інвестиційного базису.

Тому необхідністю сьогодні є розроблення стратегічного орієнтиру санаційної спроможності з метою фінансового оздоровлення, недопущення посилення кризових процесів та пошуку додаткових фінансових ресурсів для стимулювання та нарощення фінансового потенціалу. Із цією метою обґрунтовано теоретико-прикладний концепт формування фінансової санаційної спроможності підприємства та подолання асиметрій у системі «фінансова стратегія – фінансовий потенціал – фінансовий менеджмент». Досліджено сутність фінансової санаційної спроможності через окреслений алгоритм роботи, концепт формування та дифузію в системі санаційної спроможності в умовах диспропорційного розвитку.

Отже, поступова реалізація запропонованих заходів у системі формування фінансової санаційної спроможності підприємства дасть змогу провести фінансове оздоровлення за рахунок

власних коштів лише за умови синергії фінансової стратегії, фінансового потенціалу та фінансового менеджменту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Санаційна спроможність підприємства та її оцінка. *Фінанси підприємств*. URL: <https://posibniki.com.ua/post-sanaciina-spromozhnist-pidpriemstva-ta-yiyi-ocinka> (дата звернення: 26.11.2021).
2. Андрущенко О.Ю. Теоретико-методичні підходи до визначення санації та санаційної спроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1760> (дата звернення: 28.10.2021).
3. Руденко Є.М. Оцінка санаційної спроможності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2012. № 7. С. 63–68.
4. Куліш Г.П., Чепка В.В. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки. *Статистика України*. 2017. № 1. С. 29–35.
5. Ногіна С., Шумікін С., Костянян С. Аналіз структури і функцій власного капіталу підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 3. С. 346–349.
6. Волощук Л.О. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1(1). С. 23–30.
7. Костецький В.В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 26. № 1. С. 50–57.
8. Купира М.І., Киришко М.В. Формування фінансової стратегії в системі забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 104–110.

REFERENCES:

1. Sanatsiyna spromozhnist' pidpryyemstva ta yiyi otsinka [Rehabilitation capacity of the enterprise and its assessment].

Finansy pidpryyemstv [Enterprise finance] (electronic journal). Available at: <https://posibniki.com.ua/post-sanaciina-spromozhnist-pidpriemstva-ta-yiyi-ocinka> (accessed: 26 November 2021).

2. Andrushchenko O. Yu. (2011). Teoretyko-metodychni pidkhody do vyznachennya sanatsiyi ta sanatsiynoyi spromozhnosti pidpryyemstva [Theoretical and methodological approaches to determining the rehabilitation and rehabilitation capacity of the enterprise]. *Efficient economy* (electronic journal), no 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1760> (accessed: 28 October 2021).
3. Rudenko Ye. M. (2012). Otsinka sanatsiynoyi spromozhnosti sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Assessment of rehabilitation capacity of agricultural enterprises]. *Agrosvit*. № 7. pp. 63-68.
4. Kulish H. P., Chepka V. V. (2017). Finansovyy potentsial pidpryyemstva ta yoho rol' v umovakh nestabil'nosti ekonomiky [The financial potential of the enterprise and its role in conditions of economic instability]. *Statistics of Ukraine*. no 1. pp 29-35.
5. Nohina S., Shumikin S., Kostanyan S. (2012). Analiz struktury i funktsiy vlasnoho kapitalu pidpryyemstva. [Analysis of the structure and functions of equity of the enterprise]. *Economic analysis*. vol. 10. no 3. pp. 346-349.
6. Voloshchuk L. O. (2017). Finansova stratehiya v upravlinni rozvytkom ta ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstv [Financial strategy in the management of development and economic security of enterprises]. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*. vol. 1. no 1. pp 23-30.
7. Kostets'kyi V. V. (2016). Osoblyvosti zdiysnennya finansovoho ozdorovlennya pidpryyemstva [Features of financial recovery of the enterprise]. *Economic analysis*. vol. 26. no 1. pp 50-57.
8. Kupyra M. I., Kyryshko M. V. (2020). Formuvannya finansovoyi stratehiyi v systemi zabezpechennya konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Formation of financial strategy in the system of ensuring the competitiveness of the enterprise]. *Economic Forum*. № 3. pp 104-110.